

Ο Μητροπολίτης Μεσογαίας για την αποφυγή των αμαρτιών και την καλλιέργεια των αρετών

[Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Μεσογαίας και Λαυρεωτικής](#)



Για την αποφυγή των αμαρτιών και την καλλιέργεια των αρετών κάνει λόγο ο [Μητροπολίτης Μεσογαίας και Λαυρεωτικής κ. Νικόλαος](#) στο μήνυμα που εξέδωσε για την Μεγάλη Τεσσαρακοστή αναλύοντας την προσευχή μετανοίας του Οσίου Εφραίμ του Σύρου.

«Αν ξεκινήσουμε την πνευματική πορεία μας τη Μ. Τεσσαρακοστή με αυτό το φρόνημα και αν την αναβαπτίσουμε σε αυτό το πνεύμα, θα μπορέσουμε να προχωρήσουμε από το ήθος στην κατάσταση των αρετών. Να δώσει ο Θεός η προσευχή του οσίου Εφραίμ, να είναι μία προσευχή που αυτός μεν την έγραψε εμείς όμως ως Εκκλησία και πρόσωπα τη ζούμε. Μια προσευχή που θα βγαίνει από την καρδιά μας, θα βγαίνει όμως και από τη ζωή μας. Τότε, καθώς θα φθάνουμε στο

Πάσχα, η ψυχή μας θα είναι έτοιμη και καθαρή σαν τον κενό τάφο να δεχθεί τον Αναστημένο Χριστό», σημειώνει, μεταξύ άλλων, ο Σεβασμιώτατος.

Αναλυτικά το μήνυμα του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Μεσογαίας και Λαυρεωτικής κ. Νικολάου για την Μεγάλη Τεσσαρακοστή:

Υπάρχει μία προσευχή που προσδιορίζει τη Μεγάλη Τεσσαρακοστή, διότι την λέμε μόνο σε αυτήν την περίοδο. Είναι μια προσευχή μετανοίας, ή όποια ανοίγει τους όριζοντές μας και υπάρχει σε όλες ανεξαιρέτως τις ακολουθίες. Μάλιστα σε μερικές εμφανίζεται και δυο φορές. Μια πολύ παλιά προσευχή, ή όποια όμως πολύ βαθειά περιγράφει την ανθρώπινη ψυχή και τον αγώνα της, το μυστήριο και την προοπτική της. Είναι η προσευχή του Όσιου Έφραίμ.

«Κύριε καὶ Δέσποτα τῆς ζωῆς μου, πνεῦμα ἀργίας, περιεργείας, φιλαρ-χίας καὶ ἀργολογίας μή μοι δῶς. Πνεῦμα δὲ ταπεινο-φροσύνης, ὑπομονῆς καὶ ἀγάπης, χάρισαί μοι τῷ σῶ δούλῳ. Ναί, Κύριε Βασιλεῦ, δώρησαί μοι τοῦ ὁρᾶν τὰ ἐμὰ πταίσματα, καὶ μὴ κατακρίνειν τὸν ἀδελφόν μου, ὅτι εὐλογητὸς εἶ, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν».

Τόσο μικρὴ ἀλλὰ τόσο περιεκτικὴ! Μάλιστα, κατὰ τὸ τυπικὸ τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀπαγγέλλεται ἀπλὰ ἀλλὰ συνοδεύεται ἀπὸ κινήσεις μετανοίας, ὥστε νὰ τὴν καταλάβει τὴν προσευχὴ ὅχι μόνον ἡ σκέψη μας, ὅχι μόνον ἡ ψυχὴ μας ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τὸ σῶμα μας. Νὰ τὴν καταλάβει ὁλόκληρος ὁ ἑαυτός μας. Είναι σημαντικὴ προσευχή. Είναι πόρτα καὶ ὁδὸς καὶ τέρμα γιὰ ὅποιον ἔχει πνευματικὴ εὐστροφία νὰ ἀξιοποιήσει τὸ περιεχόμενό της καὶ νὰ φιλοτιμηθεῖ στὴ ζωὴ του.

Ἀποφυγὴ ἁμαρτιῶν

«Κύριε καὶ Δέσποτα τῆς ζωῆς μου...», ἔτσι προσφωνοῦμε τὸν Θεό. Κύριε, Σὺ ποὺ εἶσαι ὁ κυρίαρχος ὁ ὁποῖος κυβερνᾷς καὶ δεσπόζεις στὴ ζωὴ μου. Ἡ ἔκφραση αὐτὴ εἶναι παρμένη ἀπὸ τὸ βιβλίο Σοφία Σειράχ, ὅπου ἐπίσης ὑπάρχει καὶ ἄλλη μία σχετικὴ ἀναφορὰ *«Κύριε καὶ Θεὲ τῆς ζωῆς μου».* Ὁ Κύριος εἶναι ὁ χορηγὸς τῆς ζωῆς, αὐτὸς ποὺ δίνει τὴ ζωὴ. Ὁ Κύριος εἶναι ὁ ὁδηγὸς τῆς ζωῆς, αὐτὸς ποὺ κατευθύνει τὴ ζωὴ. Ὁ Κύριος εἶναι ὁ ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς, ὅπως λέγει ὁ ψαλμωδὸς (Ψαλμ. 26, 1). Ὁ Κύριος εἶναι αὐτὸς στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ ζωὴ μας.

Ξεκινᾷμε τὴν προσευχὴ μας ὁμολογῶντας μὲ ὅλα τὰ κύτταρα τῆς ὑποστάσεώς μας ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Κύριος τῆς ψυχῆς μας. Σὰν νὰ λέμε ὅτι ἐγὼ δὲν θέλω νὰ κυβερνῶ τὴν ψυχὴ μου. Θέλω ὅλες τὶς λεπτομέρειες νὰ τὶς κυβερνᾷ ὁ Θεός, ὅλες τῆς τὶς γωνιὲς Αὐτὸς νὰ τὶς φωτίζει. Παντοῦ Αὐτὸς νὰ ἔχει τὸ δικαίωμά Του καὶ σὲ κάθε σημεῖο τῆς νὰ ἐπαληθεύεται ἡ δικὴ Του παρουσία. *«Ἐν ταῖς χερσί Σου οἱ κλῆροι μου»,*

λέγει κάπου άλλοῦ ὁ ψαλμωδός (Ψαλμ. λ' 16)· ὅτι στὰ χέρια Σου βρίσκονται οἱ τύχες τῆς ζωῆς μου.

Γιὰ φανταστεῖτε τὸν ἑαυτό σας καὶ τὴ ζωὴ σας νὰ οἰκοδομεῖται πάνω σὲ αὐτὴν τὴν πραγματικότητα, ὅτι ἡ ζωὴ μου εἶναι ἓνα δῶρο σὲ ἐμένα, τὸ ὁποῖο τὸ ἐπιστρέφω αὐτοβούλως στὸν Δωρητὴ μου, ποὺ εἶναι ὁ Χριστός. Καὶ Αὐτὸς τὴν κυβερνᾷ! Πέφτω τὰ βράδια καὶ κοιμᾶμαι. Δὲν μὲ νοιάζει τίποτα. Δὲν φοβοῦμαι οὔτε τὶς δοκιμασίες μου, οὔτε τοὺς πειρασμούς μου, οὔτε τὸ τέλος μου, οὔτε τὸ τέλος τῶν ἀγαπημένων προσώπων μου, διότι ἡ ζωὴ τους εἶναι καὶ ζωὴ μου καὶ ἡ ζωὴ ὅλων μας ἀνήκει στὸν Θεό. Ἔτσι ξεκινᾶμε. Μὲ αὐτὸ τὸ ἄνοιγμα, μὲ αὐτὸ τὸ δόσιμο, μὲ αὐτὴν τὴν ἐλευθερία.

Τέσσερα πράγματα ζητοῦμε νὰ μὴ ἐπιτρέψει ὁ Θεὸς νὰ συμβοῦν μέσα μου. «Πνεῦμα ἀργίας, περιεργίας, φιλαρχίας καὶ ἀργολογίας». Μὴν ἐπιτρέψεις νὰ ὑπάρξει μέσα μου μία κατάσταση ἀργίας, τεμπελιάς, ραθυμίας, ἀκηδίας, ἀδιαφορίας, ἀνορεξίας. Νὰ εἶμαι ἀργός, βραδύς, χωρὶς ἐσωτερικοὺς παλμούς, χωρὶς δυναμικὸ μέσα στὴν ψυχὴ μου. Αὐτοὶ ποὺ ἀργοῦν, ποὺ τεμπελιάζουν, ποὺ δὲν μποροῦν, ποὺ παρα-δίδονται ἔτσι στὸν χαλαρὸ ἑαυτό τους, αὐτοὶ μένουν δίχως γεύσεις, δίχως καρπούς. Αὐτὸ μὲ δυὸ λέξεις σημαίνει, χωρὶς ἀγώνα, χωρὶς ἄσκηση, τὰ πράγματα δὲν θὰ μπορέσουν νὰ πάρουν τὴν καλὴ πορεία γιὰ τὴν ψυχὴ μας. Νὰ γιὰτὶ ξεκινοῦμε τὴ σαρακοστιανὴ μας προσευχὴ ζητῶντας νὰ μὴν ἐπιτρέψει ὁ Θεὸς τὴν ἀργία καὶ τὴν ἀκηδία καὶ τὴ ραθυμία στὴν ψυχὴ μας.

«Πνεῦμα», ἐπίσης, «περιεργίας». Ἐὰν ἡ ἀργία εἶναι τὸ νὰ χαθεῖ κανεὶς μέσα στὸ τίποτα, ἡ περιέργεια εἶναι τὸ ἐντελῶς ἀντίθετο: νὰ σκορπίζεται μέσα στὸ παντοῦ, νὰ χώνεται παντοῦ καὶ πάντα. Νὰ θέλει νὰ τὰ μάθει κανεὶς ὅλα. Διαβάζουμε πιὸ εὐκόλα ἓνα κουτσομπολίστικο θρησκευτικὸ περιοδικό παρὰ τὴν Κλίμακα. Παρακολουθοῦμε πιὸ εὐκόλα μία σκανδαλιστικὴ ἐκπομπὴ στὴν τηλεόραση παρὰ συμμετέχουμε σὲ μιὰ ἀγρυπνία. Αὐτὴ εἶναι ἡ περιέργεια· νὰ ξέρεις, νὰ ψάχνεις τὴν ζωὴ τοῦ διπλανοῦ σου. Αὐτὸ δημιουργεῖ ἓναν σκορπισμό, μία διάχυση καὶ ἔτσι δὲν συγκροτεῖται ἡ ψυχὴ. Ζητοῦμε, λοιπόν, αὐτὸ τὸ πάθος τὸ ὁποῖο κατὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τῆς Κλίμακος ἀποψύχει τὴ θερμότητα τῆς ψυχῆς, δηλαδὴ ρίχνει τὴν θερμοκρασίαν της καὶ δὲν μπορεῖ νὰ θερμανθεῖ καὶ νὰ λειτουργήσῃ μὲ ἐνθουσιασμό καὶ βάθος, νὰ μὴν ἐπιτρέψει ὁ Θεὸς νὰ φωλιάσῃ μέσα μας.

Τρίτο πάθος ἡ «φιλαρχία». Κοινὴ ἀρρώστια. Ὅλοι τὴν ἔχουμε μέσα μας. Θέλουμε νὰ εἴμαστε οἱ πρῶτοι. Θέλουμε νὰ εἴμαστε ἐμεῖς οἱ ἀποδέκτες, ὄχι τιμῶν, ἀλλὰ τῶν καλυτέρων τιμῶν. Στὴ σύγκριση νὰ εἴμαστε ἐμεῖς ἀπὸ τὸν δεύτερο πιὸ μπροστά καὶ μάλιστα μὲ σαφήνεια. Αὐτὸ τὸ πρόβλημα τὸ ἔχουμε καὶ μέσα στὴν Ἐκκλησία.

Βλέπετε καὶ οἱ Μαθητές, ἐνῶ ὁ Κύριος τοὺς ἀναγγέλλει περὶ τοῦ πάθους Του, τὴν ἴδια ὥρα, ἀρχίζουν οἱ δύο, ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Ἰάκωβος, νὰ ζητοῦν πρωτοκαθεδρίες στὴ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τὸ φοβερὸ ποιὸ εἶναι; Ὅτι δὲν ἔμειναν μόνοι οἱ δύο νὰ διεκδικοῦν τὰ πρωτεῖα, ἀλλὰ ἐνοχλήθηκαν καὶ οἱ ὑπόλοιποι καὶ στράφηκαν ἐναντίον τους. Προφανῶς γιατί καὶ αὐτοὶ ἤθελαν ἀπὸ μέσα τους νὰ εἶναι πρῶτοι. Οἱ ἥρωες αὐτοὶ τῆς πίστεως, αὐτοὶ ποὺ διώχθηκαν καὶ μετὰ μαρτύρησαν, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀρνήθηκαν, οἱ ἴδιοι ἐγκατέλειψαν, οἱ ἴδιοι τσακώθηκαν λίγο πρὸ τοῦ πάθους ποιὸς θὰ εἶναι πρῶτος. Ὁ Κύριος ὅμως τοὺς δίνει τὸ μάθημα τῇ νύχτα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου λέγοντας ὅτι πρῶτος πρέπει νὰ εἶναι αὐτὸς ποὺ ἐπιλέγει μετὰ ἐσωτερικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνέσεως τὴν θέση τοῦ τελευταίου.

«Τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι» (Ρωμ. 12, 10), λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Ὅχι φιλοπρωτία, ὅχι πρωτοκαθεδρία. Ὅχι αὐτὸ τὸ φίλαρχο φρόνημα, νὰ εἶμαι ὁ πρῶτος ἀλλὰ νὰ θέλω νὰ τιμήσω τὸν ἄλλο, νὰ θέλω νὰ τιμηθεῖ ὁ ἄλλος. Νὰ τοῦ ἐκχωρήσω τὰ δικαιώματα, νὰ εἶμαι ὁ διακονῶν, νὰ εἶμαι ὁ εὐτυχισμένος ἔσχατος, ὁ εὐλογημένος οὐραγός, ἀναπαυμένος στὴ θέση μου στὴν ἄκρη τῆς οὐράς. Αὐτὸς ὅμως ποὺ θὰ εἶναι μέσα στὴν ἀγκαλιά, ὅπου ὅλοι οἱ ἄλλοι θὰ εἶναι καλύτεροί μου. Τί ὠραῖο πράγμα! Νὰ χαίρομαι τὴν εὐλογία τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀρετῶν τῶν ἀδελφῶν μου.

Καὶ τέταρτον «ἀργολογίας». Τί θὰ πεῖ ἀργολογία; Κουτσομπολιό. Ἀχρηστολογία. Ὑπάρχει κάτι ποὺ λέγεται περιαιτολογία· νὰ μιᾶς γιὰ τὸν ἑαυτό σου. Κακὸ πράγμα! Ὑπάρχει κάτι ἄλλο ποὺ λέγεται καυχησιολογία· νὰ ἀρχίσεις νὰ καυχᾶσαι γιὰ τὸν ἑαυτό σου. Ἄλλη ἀρρώστια. Ὑπάρχει ἄλλο ποὺ λέγεται πολυλογία· νὰ μιᾶς ἀκατάσχετα καὶ ὁ ἄλλος νὰ μὴν μπορεῖ νὰ πάρει σειρὰ νὰ πεῖ κάτι. Καὶ ὑπάρχει καὶ αὐτὸ ποὺ λέγεται ἀργολογία, τὸ ὁποῖο σημαίνει νὰ λές ἀνοησίες ἢ ἄχρηστα πράγματα. Λόγια ποὺ δὲν χρειάζονται, ποὺ δὲν προσφέρουν τίποτα. Ἀπὸ τὸ στόμα μας «λόγος ἀργός», δηλαδὴ μὴ ζωντανός, μὴ οὐσιαστικὸς «μὴ ἐκπορευέσθω» (Ἐφ. 4, 29), νὰ μὴν βγαίνει, μᾶς προτρέπει ἡ Ἐκκλησία μας καὶ οἱ ἅγιοί μας. Γιὰ φανταστεῖτε πάλι τὴ ζωὴ μας νὰ οἰκοδομεῖται πάνω σὲ περιεκτικὸς λόγους. Νὰ μὴν ἔχει, λοιπόν, οὔτε τὸ ἀγκάθι τοῦ ἄχρηστου, ἀνόητου λόγου, οὔτε τοῦ περίεργου λόγου, οὔτε τοῦ κατακριτικοῦ λόγου, οὔτε τοῦ ὑπεροχικοῦ λόγου ἀλλὰ νὰ εἶναι στόμα καθαρὸ, λόγος παστρικός, πεντακάθαρος. «Εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ», λέγει στὴν ἐπιστολὴ τοῦ Ἰακώβου (Ἰακ. 3, 1). Αὐτὸς ποὺ ἔχει καθαρὸ στόμα καὶ δὲν φταίει μὲ τὸ στόμα του, αὐτὸς ἐγγίζει πλέον τὴν κατάστασι τῆς τελειότητος.

Καλλιέργεια τῶν ἀρετῶν

Ὁ ὁσιος, ὅμως, Ἐφραίμ στὴν περίφημη προσευχή του δὲν ζητάει μόνον τὴν

ἀπαλλαγή ἀπὸ τὰ τέσσερα μεγάλα πάθη ποὺ προαναφέραμε, ἀλλὰ ζητάει ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ τὸ δῶρο τεσσάρων μεγάλων ἀρετῶν. «Πνεῦμα σωφροσύνης, ταπεινοφροσύνης, ὑπομονῆς καὶ ἀγάπης». Τέσσερις ἐκπλη-κτικὲς ἀρετές!

Πρώτη ἀρετὴ, ἡ σωφροσύνη. Σωφροσύνη βγαίνει ἀπὸ τὶς λέξεις *σῶος* καὶ *φρήν-φρενός*, καὶ σημαίνει ἔχω σῶας τὰς φρένας, ἀκέραιο τὸν νοῦ μου. Σωφροσύνη μὲ τὴν εἰδικὴ ἔννοια τοῦ ὅρου σημαίνει ἐγκράτεια, ἀγνότητα, καθαρότητα στὸ σῶμα καὶ στὴν ψυχὴ. Μὲ τὴν εὐρύτερη ὅμως ἔννοια σωφροσύνη σημαίνει γενικευμένη ἀκεραιότητα. Το νὰ μὴν ἔχει κανεὶς στὸ μυαλό του τὴν ἀρρώστια τῶν μειονεκτικῶν λογισμῶν, τῶν νοσηρῶν σκέψεων. Στὴν ἀντίθετη περίπτωση, ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει σῶας τὰ φρένας του. Νομίζει ὅτι ὅλοι τὸν κυνηγοῦν, ὅτι ὅλοι τοῦ δημιουργοῦν προβλήματα, ὅτι ὅλοι ἔχουν παράπονα. Καὶ δὲν ἔχει κανέναν. Δὲν ἀσχολοῦνται μαζί του. Δὲν ἔχει σῶας τὰ φρένας, λένε. Τὰ ἔχασε. Εἶναι διαταραγμένη ἡ ἰσορροπία τῆς σκέψης του. Σωφροσύνη, λοιπόν, σημαίνει καθαρότητα καὶ ἀκεραιότητα. Νὰ εἶναι κανεὶς ἰσορροπημένος πνευματικά, νὰ μπορεῖ ὁ λογισμὸς του νὰ λειτουργεῖ μὲ σαφήνεια, χωρὶς ἀρρώστιες ψυχολογικοῦ τύπου, μειονεξία ἢ καχυποψία ἢ κυκλοθυμία κ.ο.κ.

Ἡ πρώτη, λοιπόν, ἀρετὴ εἶναι ἡ καθαρότητα τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς. Χριστιανὸς σημαίνει πεντακάθαρη κατάσταση. Ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος γιὰ τοὺς ἱερεῖς, καὶ γιατί ὄχι γιὰ κάθε χριστιανό, πρέπει νὰ εἶναι καθαρότεροι ἀπὸ τὶς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου. Ὅχι τὸ μυαλὸ συνέχεια στὸ πονηρό, στὸ σαρκικό, στὸ ρυπαρό, ἀλλὰ νὰ ἀναπαύεται ἡ σκέψη καὶ ἡ διάθεση σὲ ὅ,τι εἶναι καθαρὸ, διότι μόνον ἡ καθαρὴ τῆς ψυχῆς ἐγγυᾶται τὴ θέα τοῦ Θεοῦ: «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται» (Ματθ. 5, 8).

Δεύτερη ἀρετὴ, ἡ ταπεινοφροσύνη. Τί ωραία, τί μεγάλη ἀρετὴ! Ἀκούσαμε στὴν Ἐκκλησίᾳ μας, στὴν ἀρχὴ τοῦ Τριωδίου, τὴν παραβολὴ τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου καὶ ἐκεῖ ἔλεγε ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅτι «ὁ ταπεινὸς ἑαυτόν, ὑψωθήσεται» (Λουκ. 18, 14). Ἐπίσης, ὁ πρῶτος μακαρισμὸς ἀφιερῶ-νεται στοὺς ταπεινοὺς: «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». (Ματθ. 5, 3). Πτωχὸς τῷ πνεύματι εἶναι αὐτὸς ποὺ εἶναι ταπεινός, αὐτὸς ποὺ δὲν ἔχει σὲ καμμία ἰδιαίτερη ὑπόληψη τὸν ἑαυτό του. Ὁ ταπεινὸς εἶναι εἰκόνα τῆς Θεοτόκου· παραδίδεται στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ὑποδέχεται τὴν μεταμορφωτικὴ χάρι Του μέσα στὴν ψυχὴ του.

Ἄς πλησιάσουμε τὴν τρίτη ἀρετὴ. «Πνεῦμα ὑπομονῆς». «Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν» (Λουκ. 21, 19), λέγει ὁ Κύριος στοὺς μαθητὲς Του. Ἄλλη μιὰ ἀρετὴ ποὺ τόσο χρειάζεται ἀλλὰ τόσο τὴν ἀγνοεῖ ἡ ἐποχὴ μας. Στὶς μέρες μας δὲν κάνουμε ὑπομονή. Θέλουμε τὸν Θεὸ νὰ ἀπαντήσῃ ἐδῶ καὶ τώρα. Καὶ Αὐτὸς δὲν ἀπαντᾷ. Ἔχει τοὺς λόγους Του. Αὐτὸ ποὺ χρειάζεται εἶναι νὰ κάνουμε

ύπομονή, γιὰ νὰ ἔλθει ἡ ὥρα τοῦ Θεοῦ στὴν ψυχὴ μας· ὅχι ὁ χρόνος τῆς δικῆς μας ἐπιλογῆς.

Ἄλλοτε πάλι παίρνουμε μία ἀπόφαση καὶ θέλουμε ἐδῶ καὶ τώρα νὰ καταφέρουμε τὸν στόχο μας. Χρειάζεται ἡ ύπομονή τοῦ ἑαυτοῦ μας, νὰ ύπομείνουμε τὸν ἑαυτό μας. Νὰ τὸν περιμένουμε. Νὰ ἔλθει καὶ ἐκείνου ἡ ὥρα.

Τρίτη περίπτωση ἡ ύπομονή τοῦ ἀδελφοῦ μας, τοῦ διπλανοῦ μας. Ἔχουμε τὸ παιδί μας. Παίρνει ἕναν ἄλλο δρόμο, κάνει ἄλλες ἐπιλογές στὴ ζωὴ του ἀπὸ αὐτὲς ποὺ ἐμεῖς θὰ θέλαμε. Τρέμει τὸ φυλλοκάρδι μας. Τὸ καλοῦμε, τοῦ κάνουμε μιὰ ἐπίθεση ἐλέγχου, δίνουμε καὶ μερικὲς συμβουλὲς καὶ ἀπαιτοῦμε νὰ διορθωθεῖ. Μὰ δὲ γίνεται ἔτσι. Ἐμεῖς τόσο εὐκόλα διορθωνόμαστε; Ἐδῶ χρειάζεται νὰ κάνουμε ύπομονή γιὰ τὸ παιδί μας. Νὰ τὸ περιμένουμε. Γι' αὐτὸ λέγει «*ἐν τῇ ύπομονῇ ὑμῶν κτήσασθαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν*». Μὲ τὴν ύπομονή σας θὰ ἀποκτήσετε τὸν ἔλεγχο τῶν ψυχῶν σας. Μὲ τὴν ύπομονή θὰ πιάσεις τὴν ψυχὴ σου καὶ θὰ τὴν κυβερνήσεις, θὰ κρατήσεις τὸ τιμόνι της. Ἔτσι μὲ τὴν ύπομονή μας, περιμένοντας τὸν Θεό, δίνοντας χρόνο στὸν ἑαυτό μας, ἀναγνωρίζοντας στὰ παιδιά μας καὶ στοὺς συνανθρώπους μας τὸ δικαίωμα τοῦ χρόνου τους, θὰ κερδίσουμε καὶ τὶς δικὲς τους ψυχές, θὰ ἀποκτήσουμε καὶ τὶς δικὲς μας. Θὰ τὶς κατακτήσουμε ἐν Χριστῷ καὶ ἐν ἀγάπῃ.

Τέλος, ζητοῦμε «*πνεῦμα ἀγάπης*». «*Τὰ τρία ταῦτα*», ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, «*μερίζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη*» (Α΄ Κορ. 13, 13). Ἀγάπη γενικὴ: καὶ πρὸς τὸν Θεὸ καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸ καὶ πρὸς ὅλο τὸν κόσμο. Δὲν ὑπάρχει ἀγαπῶ ἕναν, δυό, πέντε, τὴν οἰκογένειά μου, τοὺς φίλους μου καὶ δὲν ἀγαπῶ τοὺς ἄλλους. Ἀγάπη ἔχει αὐτὸς ποὺ ἀγαπᾷ ὅλη τὴν κτίση. Ἀγαπᾷ τὰ ζῶα, ἀγαπᾷ τοὺς ἐχθρούς, ἀγαπᾷ τοὺς γνωστούς καὶ τοὺς ἀγνώστους, ἀγαπᾷ τοὺς εὐεργέτες καὶ αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀντιπαθοῦν, ὅπως ὁ Θεὸς «*βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους*» (Ματθ. 5, 45). Ἀγάπη μεριζομένη καὶ μὴ καθολικὴ δὲν εἶναι ἀγάπη.

Ἡ ἀγάπη δὲν διαιρεῖ οὔτε ξεχωρίζει τοὺς ἀποδέκτες της, ἀλλὰ κομμα-τιάζει τὴν πηγὴ της. Ἄν δὲν ὑπάρχει αὐτὴ ἡ ἀγάπη ποὺ μᾶς κάνει νὰ κομματιαζόμαστε, γιὰτὶ ὁ διπλανὸς εἶναι ὁ ἀδελφός, ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ μπορέσουμε νὰ περάσουμε στὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τὴν εἰκόνα περνᾶμε στὸ πρωτότυπο. Ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ στὸν Θεό. Τὸν ἀδελφὸ ἔβαλε ὁ Θεὸς δίπλα μας, γιὰ νὰ μᾶς θυμίζει ὅτι ἡ πόρτα τῆς σωτηρίας μας εἶναι ἡ ἄσκηση τῆς ἀγάπης. Τὶ φοβερὴ ἀρετὴ! Ἀλλὰ τὶ δύσκολη ποὺ μᾶς φαίνεται! Πόσο ὁμως διαφορετικὴ δὲν θὰ ἦταν ἡ κοινωνία μας, ἡ κοινωνία μας ὡς πιστῶν, ἂν μπορούσαμε νὰ εἴχαμε αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν, τὴν πληρότητα τῆς θυσιαστικότητος τῆς ἀγάπης, τὴν ὑπερβολὴ τῆς ἀγάπης! Νὰ ἀγαπᾶμε τοὺς ἄλλους ὅχι σὰν τὸν ἑαυτό μας, ἀλλὰ πιὸ πολὺ καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας, γιὰτὶ ὁ ἄλλος, ὁ πλησίον εἶναι κομμάτι μας, εἶναι ὁ καλύτερος ἑαυτός μας, εἶναι παιδί καὶ ἀδελφός

τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ὁ ὁρατὸς Θεὸς ἐκείνης τῆς στιγμῆς· εἶναι ἡ ἀφορμὴ γιὰ τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὸν ἐγωισμό μας, εἶναι ἡ εὐκαιρία γιὰ τὴ συνάντηση μὲ τὸν Θεό μας.

Καὶ συνεχίζει ἡ προσευχή: «*Ναὶ, Κύριε, δώρισαί μοι τοῦ ὁρᾶν τὰ ἐμὰ πταίσματα καὶ μὴ κατακρίνειν τὸν ἀδελφόν μου*». Δῶσε μου τὴ μεγάλη εὐλογία ἀντὶ νὰ ἀσχολοῦμαι μὲ τὰ ὑποθετικὰ ἐλαττώματα καὶ τὶς ἀδυ-ναμίες τοῦ ἀδελφοῦ μου, νὰ κοιτάξω τὰ πραγματικὰ δικά μου πταίσματα. Ἄς ἔχει ὁ καθένας μας τὴν αἴσθηση μιᾶς στοιχειώδους αὐτο-γνωσίας πῶς διακατεχόμεθα ἀπὸ ἀδυναμίες, ἀπὸ πάθη, ἀπὸ ἁμαρτίες τὶς ὁποῖες δια-πράτ-τουμε. Ὁ καθένας μας ἔχει τὸ δικό του φορτίο τῶν παθῶν καὶ τῶν ἀδυνα-μιῶν. Μὲ αὐτὸ νὰ ἀσχοληθεῖ. Αὐτὸ θὰ πεῖ αὐτο-γνωσία. Νὰ ἀντι-κρύζω τὰ δικά μου πταίσματα καὶ νὰ μὴν κατακρίνω τὸν ἀδελφό μου καὶ νὰ μὴν τὸν καταδικάζω μέσα μου εἴτε μὲ τὸν λόγο εἴτε μὲ τὴν ἐσωτερικὴ σκέψη καὶ κρίση μου.

Συνοπτικὸ σχόλιο

Ἄς κάνουμε μία σύνοψη ποὺ περιγράφει τὸ βαθύτερο ἦθος καὶ τὸν λόγο αὐτῆς τῆς προσευχῆς μέσα ἀπὸ τέσσερις παρατηρήσεις. Ἄν προσέξουμε, παρουσιάζει μερικὰ πολὺ ἐνδιαφέροντα κρυμμένα μυστικά.

Τὸ πρῶτο εἶναι ὅτι στὴν ἀπαρίθμηση τῶν παθῶν τῆς προσευχῆς ἀπο-φεύγονται τὰ θανάσιμα λεγόμενα πάθη, ὅπως τὸ μῖσος, ἡ φιληδονία, ὁ θυμὸς, ἡ φιλαργυρία καὶ ἄλλα, καὶ ἀναφέρονται μερικὰ ποὺ μᾶλλον συνήθεις ἀνθρώπινες ἀδυναμίες εἶναι παρὰ ἔντονα διαστροφικὲς κατὰ-στάσεις. Ποιὸς ὁ λόγος ποὺ ἐπιλέγονται αὐτὰ καὶ ὄχι τὰ πρῶτα; Ἡ ἀργία, ἡ ἀργολογία δὲν βλάπτουν κανέναν ἄλλον παρὰ μόνον τὸν ἄνθρωπο ποὺ τὶς ἔχει. Καὶ εἶναι τόσο ἀνθρώπινο νὰ εἶναι κανεὶς περίεργος ἢ ἔστω νὰ ἐπιζητεῖ τὰ πρωτεῖα. Ποιὸς, ἀλήθεια, δὲν τὰ ἔχει κάπως μέσα του αὐτά; Ἡ ἀπάντηση εἶναι ὅτι ἐδῶ προσευχόμεστε ὄχι γιὰ διαστροφὲς ποὺ μόνοι μας πρέπει νὰ καταπολεμήσουμε ἀλλὰ γιὰ ἐσωτερικὲς ἀδυναμίες ποὺ ἐνδό-μυχα καλλιεργοῦμε καὶ πνίγουν τὴν ἐλευθερία μας καὶ μᾶς χρειάζεται τόσο ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

Ἡ προσευχή αὐτὴ ἔχει σὰν στόχο τὸ συμμάζεμα τοῦ ἑαυτοῦ, τὸ νὰ ἔλθει κανεὶς «*εἰς ἑαυτόν*». Ἐὰν ὁ σκοπὸς μας εἶναι ἡ στροφὴ μας πρὸς τὸν Θεό, τότε πρέπει ὅπωςδὴποτε νὰ προηγηθεῖ ἡ στροφὴ πρὸς τὰ μέσα μας. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ τέσσερα πάθη γιὰ τὰ ὁποῖα μιλάει εἶναι πάθη ποὺ δὲν φαίνο-νται μεγάλα, ἀλλὰ ἔχουν καταστροφικὴ δράση μέσα μας. Εἶναι πάθη διασπορᾶς τῆς σκέψης καὶ σκορπισμοῦ τῆς καρδιᾶς, πάθη ποὺ ξοδεύουν τὸν πλοῦτο της: Ἡ ἀργία τὸν χρόνον της· ἡ περιέργεια τὴν ἀλήθειαν της, τὴν στροφὴν στὸ ἕνα «*οὗ ἔστι χρεία*»· ἡ φιλαρχία τὴν ἀγάπην της, τὴν σχέσιν της μὲ τὸν ἀδελφόν· καὶ ἡ ἀργολογία τὸν λόγον της. Ὅλα μαζὶ τὴν παρουσίαν τῆς πνευματικῆς οὐσίας της. Καταναλώνουν τὸ δυναμικὸ τῆς ψυχῆς στὰ μὴ οὐσιώδη. Τότε γίνεται πολυπόρευτος ἡ διάνοια καὶ στὴ συνέχεια ὀλισθηρά,

ὅπως λέγει ἄλλοῦ ὁ ὅσιος Ἐφραίμ. Γλιστράει, ξεφεύγει, χάνεται, καταστρέφεται.

Ἄν ὅμως συμμαζευτεῖ κανένας τότε μπορεῖ νὰ κάνει προσευχή καὶ νὰ στραφεῖ πρὸς τὸν Θεό. Βλέπετε καὶ ἀπὸ τὶς ἀρετὲς δὲν ἐπιλέγει τὴν προς-ευχή, τὴ μετάνοια, τὴν πίστη, τὴν ἐγκράτεια, τὴν ἐλεημοσύνη, τὴν νηστεία. Ἀλλὰ διαλέγει ἀρετὲς ποὺ ἡσυχάζουν τὸν ἔσω ἄνθρωπο καὶ τὸν συμμα-ζεύουν, ὅπως ἡ σωφροσύνη καταστέλλει τὶς κινήσεις τῆς σάρκας, ἡ ταπει-νοφροσύνη τὰ πετάγματα τοῦ ἐγωισμοῦ, ἡ ὑπομονὴ τὰ ξαφνιάσματα τοῦ χρόνου καὶ ἡ ἀγάπη τὶς ἐνοχλήσεις τῶν ἀδελφῶν. Κάποιες διαλέγει ἀπὸ τὶς ἀρετὲς καὶ κάποια ἀπὸ τὰ πάθη. Αὐτὰ τὰ πάθη τὰ ὁποῖα εἶναι πολὺ λεπτὰ καὶ ἀποτελοῦν τὴ βάση τῆς ἀρρώστιας τῆς ψυχῆς καὶ αὐτὲς τὶς ἀρετὲς ποὺ ἀποτελοῦν τὸ θεμέλιο τῆς ἀνάστασης καὶ τῆς ἀνάτασής της. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἕνα.

Τὸ δεύτερο. Οἱ ἀρετὲς σὲ αὐτὴν τὴν προσευχή δὲν ἐμφανίζονται σὰν κατάκτηση, σὰν ἀνθρώπινο κατόρθωμα, ἀλλὰ σὰν δωρεὲς τοῦ Θεοῦ. Τὸ ρῆμα ποὺ χρησιμοποιεῖται γιὰ τὴν ἀπόκτησή τους εἶναι τὸ «*Δώρησαί μοι*», χάρισέ μου. Δὲν λέγει ὅτι θὰ προσπαθήσω νὰ τὰ ἀποκτήσω, ἀλλὰ τὰ ζητάει ὁ προσευχόμενος ἀπὸ τὸν Θεὸ ὡς δῶρα. Οἱ ἀρετὲς εἶναι δῶρα. Δὲν εἶναι κατορθώματα. Εἶναι καρπὸς τῆς χάριτος· ὄχι τοῦ ἀγῶνα. Ὁ ἀγώνας ἀπλὰ ἐκφράζει τὸ φιλότιμό μας. Εἶναι τὸ ἀναγκαῖο ἔλασσον. Ἡ χάρις εἶναι τὸ ἐνεργοῦν μεῖζον. Ὅσο κι ἂν προσπαθήσουμε, χωρὶς τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, τίποτα δὲν θὰ καταφέρουμε. Καὶ ἂν δὲν ἦταν ἀποτέλεσμα τῆς χάριτος καὶ τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ στὴ ζωὴ μας αὐτὲς τὶς ἀρετὲς, τότε ὅποιος τὶς εἶχε θὰ δικαιοῦτο νὰ καυχᾶται. Ἐνῶ τώρα, κι ἂν τὶς ἔχεις, δὲν δικαιοῦσαι νὰ καυχηθεῖς, γιατί καὶ ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι μεῖζονα δῶρα ποὺ τελικῶς τὰ χορηγεῖ ὁ Θεὸς σὲ αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἔχουν καταθέσει ὡς ἐλάχιστη προϋπόθεση τὴ συγκατά-θεσή τους: «*τί δὲ ἔχεις ὁ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών;*» (Α΄ Κορ. 4, 7).

Ἄς προχωρήσουμε στὴν τρίτη παρατήρηση, στὴ λέξη *πνεῦμα*. Ὁ ὅσιος προτάσσει τῶν παθῶν καὶ τῶν ἀρετῶν αὐτὴ τὴ λέξη: «*πνεῦμα ἀργίας*», δὲν λέγει ἀργία. Καὶ μετὰ λέγει «*πνεῦμα σωφροσύνης*». Τί σημαίνει αὐτὴ ἡ λέξη; Σημαίνει νὰ μοῦ δώσει ὁ Θεὸς τὴ διάθεση, τὸ φρόνημα, τὸν πόθο νὰ λαχτα-ρήσω αὐτὲς τὶς ἀρετὲς, νὰ μισήσω αὐτὲς τὶς ἀδυναμίες ὥστε πάνω σ' αὐτὴν τὴν ἐσωτερικὴ κατάσταση καὶ ἐπιθυμία, στὸ ἔδαφος αὐτό, νὰ μπορέσει Ἐκεῖνος νὰ φυτεύσει τὸν σπόρο τῆς ἀρετῆς. Αὐτὸ ποὺ μᾶς χρειάζεται, λοιπόν, καὶ προσευχόμεσθε εἶναι τὸ φρόνημα τῆς ἀρετῆς, τὸ πνεῦμα τῆς ἀρετῆς, γιὰ νὰ μπορέσει ὁ Κύριος νὰ μᾶς δώσει τὴν ἴδια τὴν ἀρετὴ, τὸν καρπὸ τῆς ἀρετῆς.

Καὶ τὸ τέταρτο. «*Πνεῦμα δὲ σωφροσύνης, ταπεινοφροσύνης, ὑπομονῆς καὶ ἀγάπης χάρισαί μοι τῷ σῶ δούλῳ. Ναί, Κύριε, δώρισαί μοι τοῦ ὁρᾶν τὰ ἐμὰ πταίσματα καὶ μὴ κατακρίνειν τὸν ἀδελφόν μου*». Ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὁ χριστιανὸς εἶναι δοῦλος καὶ

δίπλα στὸν πλησίον εἶναι ἀδελφός. Σὲ αὐτό μᾶς καλεῖ ἡ Ἐκκλησία ὅχι μόνον τὴ Μεγάλη Τεσσαρακοστὴ ἀλλὰ πάντοτε. Νὰ λέμε «δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὅτι ὁ ὠφείλομεν ποιῆσαι πεποιθήκαμεν» (Λουκ. 17, 10). Τελικά, καὶ τὰ καλὰ ποὺ κάνουμε εἶναι αὐτὰ ποὺ πρέπει νὰ κάνουμε, γιατί εἴμαστε ἄχρηστοι δοῦλοι. Τὸ λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Νὰ αἰσθαν-θεῖ καθένas ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τὴν ταπείνωση τοῦ δούλου καὶ δίπλα στὸν πλησίον τὴ χαρὰ τοῦ ἀδελφοῦ.

Ἄν ξεκινήσουμε τὴν πνευματικὴ πορεία μας τὴ Μ. Τεσσαρακοστὴ μὲ αὐτὸ τὸ φρόνημα καὶ ἂν τὴν ἀναβαπτί-σουμε σὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα, θὰ μπορέσουμε νὰ προχωρήσουμε ἀπὸ τὸ ἥθος στὴν κατάσταση τῶν ἀρετῶν.

Νὰ δώσει ὁ Θεὸς ἡ προσευχὴ τοῦ ὁσίου Ἐφραίμ, νὰ εἶναι μία προσευχὴ ποὺ αὐτὸς μὲν τὴν ἔγραψε ἐμεῖς ὅμως ὡς Ἐκκλησία καὶ πρόσωπα τὴ ζοῦμε. Μιὰ προσευχὴ ποὺ θὰ βγαίνει ἀπὸ τὴν καρδιά μας, θὰ βγαίνει ὅμως καὶ ἀπὸ τὴ ζωὴ μας. Τότε, καθὼς θὰ φθάνουμε στὸ Πάσχα, ἡ ψυχὴ μας θὰ εἶναι ἔτοιμη καὶ καθαρὴ σὰν τὸν κενὸ τάφο νὰ δεχθεῖ τὸν Ἀναστημένο Χριστό.

Καλὴ καὶ εὐλογημένη Μ. Τεσσαρακοστή!